

LIETUVOS RESPUBLIKOS PROKURATŪROS ĮSTATYMO NR. I-599

16¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. gruodžio 19 d. priimtu Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pakeitimo įstatymu Nr. XIII-898 (įsigaliojo 2018 m. liepos 1 d.) Prokuratūros įstatymas buvo papildytas 16¹ straipsniu, reglamentuojančiu korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariami valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių vadovai, vadovų pavaduotojai ar asmenys, turintys imunitetą nuo patraukimo baudžiamajon atsakomybėn, ikiteisminio tyrimo ir valstybinio kaltinimo ypatumus. Šio instituto įtvirtinimas buvo siejamas su išskirtinio atgarsio sulaukusių baudžiamųjų bylų ikiteisminiu tyrimu ir jų nagrinėjimu teismuose.

2019 m. vasario mėn. buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl įtariamo stambaus masto kyšininkavimo, prekybos poveikiu, papirkimo ir piktnaudžiavimo teismų sistemoje. Vadovaujantis Rekomendacijų dėl ikiteisminio tyrimo organizavimo ir vadovavimo jam, patvirtintų Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. I-40 (2015 m. birželio 2 d. įsakymo Nr. I-139 redakcija), nuostatomis ir atsižvelgiant į ypatingą bylos sudėtingumą bei didelę apimtį, organizuoti šį ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti buvo pavesta Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento ir Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorų grupei. Vadovaudamasis Prokuratūros įstatymo 16¹ straipsnio nuostatomis ir įvertinęs tai, kad dėl galimai įvykdytų nusikalstamų veikų galimas poveikis tyrimui, generalinis prokuroras priėmė sprendimą suteikti specialų statusą tik šioje tyrimo grupėje dalyvaujantiems Generalinės prokuratūros prokurorams, nes galiojantis teisinis reglamentavimas nenumato galimybės suteikti tokį statusą teritorinės apygardos prokuratūros prokurorams. Ši situacija išryškino galiojančio teisinio reglamentavimo trūkumus – kad galima situacija, kai, atsižvelgiant į ypatingą bylos sudėtingumą, didelę apimtį ir galimą poveikį tyrimui bei žmoniškųjų išteklių poreikius ir galimybes, kyla būtinybė suteikti specialų statusą ne tik Generalinės prokuratūros prokurorui. Dėl to taip pat 2020 m. buvo parengtos ir priimtos Prokuratūros įstatymo pataisos. Jas rengiant buvo įvertinta tai, kad, organizuojant ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamo susivienijimo, t. y. vienos pačių pavojingiausių nusikalstamo bendrininkavimo formų, padarytų nusikaltimų bei atliekant tyrimą dėl viešojo intereso galimo pažeidimo, kai šį pažeidimą galimai padarė aukštas pareigas einantys pareigūnai, dėl tyrimo ypatumų būdinga didesnė galimo poveikio tyrimui ir nusikalstamo poveikio jas tiriantiems pareigūnams rizika. Be to, atsižvelgta į vykdomą kovą su šešėline ekonomika ir tai, kad finansų sistemos tinkamas funkcionavimas užtikrina valstybės stabilumą, normalią ūkio subjektų veiklą, o šešėlinių finansinių ir organizuotų nusikalstamų grupuočių nusikalstamos veikos kelia didelės žalos grėsmę valstybės finansų sistemos vientisumui, stabilumui bei reputacijai.

Tačiau, kaip rodo praktika, milžiniška žala didelėms grupėms žmonių, jų gyvenamajai aplinkai, žmogaus ar visuomenės sveikatai, neretai vertinama ne viena ar dviem dešimtimis

milijonų eurų, kyla tuomet, kai padaromos nusikalstamos veikos aplinkai ir žmonių sveikatai. Dėl to būtų tikslinga prokurorams, tiriantiems šias veikas, suteikti specialųjį statusą.

Įstatymo projekto tikslai – numatyti platesnes galimybes taikyti prokurorams specialaus statuso institutą ir taip stiprinti prokuratūros veiklos efektyvumą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Seimo nariai Ligita Girskienė, Arvydas Nekrošius, Agnė Širinskienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Pagal 16¹ straipsnį prokurorui, kuriam pavedama atlikti, organizuoti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariamas valstybės ar savivaldybės institucijos, įstaigos ar įmonės vadovas, vadovo pavaduotojas ar asmuo, turintis imunitetą nuo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, ar nusikalstamų susivienijimų padarytų nusikalstamų veikų, ar nusikalstamų veikų ekonomikai, verslo tvarkai ar finansų sistemai ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti bei palaikyti valstybinį kaltinimą tokiose baudžiamosiose bylose, gali būti suteikiamas specialus statusas.

Šio statuso savitumas pasireiškia tiek tam tikrais prokurorų tarnybos santykius reglamentuojančiais ribojimais, tiek tam tikromis papildomomis garantijomis (Prokuratūros įstatymo 16¹ straipsnio 4 dalis). Numatyta, kad prokurorui, kuriam suteiktas specialus statusas, už jo funkcijų atlikimą gali būti skiriama priemoka, kurios suma gali siekti iki 30 procentų pareiginės algos (Prokuratūros įstatymo 16¹ straipsnio 5 dalis, 49 straipsnio 6 dalis).

Specialaus statuso suteikimo prokurorams ir specialaus statuso panaikinimo tvarką nustato generalinis prokuroras (Prokuratūros įstatymo 16¹ straipsnio 7 dalis). Tuo tikslu generalinio prokuroro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. I-197 „Dėl Specialaus statuso prokurorui suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Specialaus statuso prokurorui suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas. Šis aprašas nustato prokuroro, kuriam suteiktas specialus statusas, paskirtį ir funkcijas, specialaus statuso suteikimo ir panaikinimo tvarką bei kriterijus, kuriais remiantis prokurorui gali būti suteikiamas ar panaikinamas šis statusas, taip pat prokurorui taikomas garantijas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektu siekiama išplėsti specialaus statuso prokurorui suteikimo instituto taikymo ribas, nustatant, kad specialus statusas suteikiamas ir prokurorui, kuriam pavedama atlikti, organizuoti ir nusikalstamų veikų aplinkai ir žmonių sveikatai, kai dėl nusikalstamos veikos buvo padaryta didelės žalos orui, žemei, vandeniui, gyvūnams ar augalams ar atsirado kitų sunkių padarinių aplinkai, ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti bei palaikyti valstybinį kaltinimą tokiose baudžiamosiose bylose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtos įstatymo projekto nuostatos neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimtos įstatymo projekto nuostatos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti priimtą įstatymo projektą į teisinę sistemą, galiojančių įstatymų keisti, panaikinti ar priimti naujų nereikės.

9. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl projektas nevertintinas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas neprieštaruoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

11. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Prokuratūros įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti Generalinė prokuratūra turės pakeisti vidiniuose teisės aktuose įtvirtintas nuostatas, susijusias su specialaus statuso prokurorui suteikimu ir panaikinimu (Specialaus statuso prokurorui suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. I-197).

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Prokuratūros įstatymo nuostatų įgyvendinimas papildomų lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „prokuroras“, „specialus statusas“, „specialaus statuso suteikimas“, „korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos“, „viešojo intereso gynimas“, „poveikis tyrimui“, „specialaus statuso panaikinimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia

Seimo nariai

Ligita Girskienė

Arvydas Nekrošius

Agnė Širinskienė